

Nr 165.

Av herr **Sundelin m. fl.**, om ökat anslag till bidrag till undervisnings- och upplysningsverksamhet m. m. för nykterhetens främjande.

Till den undervisnings- och upplysningsverksamhet, som bedrivs av olika organisationer, utgår under budgetåret 1947/48 statsbidrag med sammanlagt 455 500 kr. För nästföljande budgetår har skolöverstyrelsen förordat en höjning av denna anslagspost med 369 100 kr. Denna ökning motiveras av överstyrelsen icke endast av önskvärdheten att trots ökade kostnader hålla verksamheten uppe i oförminskad utsträckning utan även av angelägenheten att ytterligare intensifiera särskilt den utåtriktade nykterhetsverksamheten. Under hänvisning till att ifrågavarande anslag höjdes föregående år har departementschefen icke ansett sig under nu rådande ekonomiska förhållanden kunna föreslå någon höjning för nästa budgetår utan förordat, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Det ekonomiska läget nödvändiggör stark återhållsamhet i fråga om statsutgifterna. Emellertid finnas ett par punkter inom nykterhetsanslagets ram, där behoven av ökat stöd från statens sida äro mycket trängande och där man måste räkna med så stora olägenheter för verksamheten, om behoven icke redan nu kunna tillgodoses, att det ändock synes oss vara motiverat, att bidragsbeloppen ökas.

För närvarande utgår anslag till *instruktörer för nykterhetsupplysning* med sammanlagt 72 500 kr. Till 10 heltidstjänstgörande instruktörer lämnas bidrag med 6 000 kr. till varje (Sveriges storloge av IOGT 3, De kristna samfundens nykterhetsrörelse 2, Nationaltemplarorden, Sveriges blåbandsförening, nykterhetsorganisationen Verdandi, Vita Bandet, Motorförarnas helnykterhetsförbund vardera 1). Därjämte utgår bidrag med 7 000 kr. till Sveriges lärares nykterhetsförbund för en instruktör och 5 500 kr. till SSUH likaledes för en instruktör. De båda sistnämnda äro deltidstjänster. Skolöverstyrelsen har för budgetåret 1948/49 förordat en höjning av bidraget till varje heltidstjänstgörande instruktör till 7 000 kr., för instruktören hos Sveriges lärares nykterhetsförbund till 8 000 kr. och instruktören hos SSUH till 7 100 kr. Därjämte har överstyrelsen tillstyrkt ansökningar om bidrag till 4 nya instruktörer. Vårt förslag avser icke dessa nya befattningar, medan vi däremot vilja föreslå de av skolöverstyrelsen förordade höjningarna i fråga om bidragen till redan inrättade instruktörsbefattningar.

För att belysa behovet av ökade bidrag tillåta vi oss återge följande ur det yttrande, som avgivits av skolöverstyrelsens konsulent för nykterhetsundervisningen:

»På grund av den allt kännbarare bristen på arbetskraft har det för organisationerna blivit allt svårare att anskaffa behövliga kvalificerade medarbetare för deras krävande verksamhet för de medel som stått till deras förfogande. Undertecknad anser det vara av högsta vikt, att alla de, som arbeta å nykterhetsupplysningens område, äga stor kunnighet och duglighet för sin uppgift, och jag anser det därför mycket angeläget att bidragen ökas, så att de kunna möjliggöra för organisationerna att skaffa sig väl meriterade medarbetare. Visserligen ägna sig alla så gott som undantagslöst åt sitt arbete av ideella motiv och av intresse för sin verksamhet. För långt kan den enskilde dock ej uppoffra sig. Han måste även tänka på sitt och sin familjs uppehälle. Fara är därför för handen att nivån bland organisationernas tjänstemän kan komma att sjunka till stor skada för verksamheten. Ur denna synpunkt vill jag tillstyrka ökade anslag. Särskilt gäller detta ökningen av anslagen till instruktörer, i de flesta fall från 6 000 till 7 000 kronor.»

Ytterligare förtjänar följande framhållas i fråga om denna punkt. När statsmakterna första gången beviljade bidrag till instruktörer hos nykterhetsorganisationerna, tänkte man sig, att statsbidraget skulle täcka ungefär halva kostnaden för varje instruktörs verksamhet. I fråga om instruktörerna hos Sveriges lärares nykterhetsförbund och SSUH utgick man ifrån att kostnaderna väsentligen skulle täckas av statsbidraget, då verksamheten huvudsakligen avser skolor och ifrågavarande organisationer icke ha möjlighet att själva tillskjuta några större belopp. Med hänsyn till de inträdda prisstegringarna särskilt i fråga om löner, resor och traktamentskostnader torde statsbidraget icke svara mot förutnämnda grunder för bidragen. Godtemplarorden har meddelat, att man anser nödvändigt att sätta en lön av omkring 7 000 kr. per år för att ha utsikt att förvärva eller behålla lämpliga krafter för uppdraget. Denna organisation räknar med att samtliga kostnader för instruktörernas verksamhet, inberäknat resor, traktamentskostnader m. m., icke understiga 14 000 kr. och troligen uppgå till omkring 15 000 kr. per år.

Kostnaderna för all övrig verksamhet ha självfallet också stigit avsevärt under senare år, och organisationerna tyngas f. n. av ekonomiska bekymmer. Vi finna det därför önskvärt, att statsmakterna kunna genom ett något ökat stöd underlätta möjligheterna att hålla instruktörsverksamheten uppe på den nivå, som varit avsikten med denna verksamhet. Det synes oss skäligt att godtaga vad skolöverstyrelsen förordat ifråga om bidragen, vilket skulle möjliggöras med en anslagshöjning av 12 600 kr.

Centralförbundet för nykterhetsundervisning (CFN) har hemställt om en höjning från 65 000 kr. till 79 000 kr. av *bidraget till främjande av förbundets verksamhet*, vilken höjning tillstyrkts av skolöverstyrelsen. Framställningen motiveras i första hand av ökade lönekostnader. Därjämte

komma vissa andra kostnadsökningar, som till följd av tidsläget varit ifrånkommiga, samt ett stort behov av någon personalförstärkning på grund av förbundets omfattande verksamhet. Kontorspersonalen har varit lågt avlönad, och förbundet har nyligen måst genomföra en skäligen lönereglering. Denna bygger på en plan, som redovisats i framställningen om statsbidrag för budgetåret 1948/49 och som vid skolöverstyrelsens granskning lämnats utan erinran. Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande, med återgivande av konsulentens motivering, bl. a. anfört följande:

»CFN har i sin ansökan utförligt motiverat olika utgiftsposter, och konsulenten anser, att de i många fall synas vara upptagna i underkant. Den största ökningen belöper på lönekontot, som beräknas stiga med ca 8 000 kr. till 73 600 kr. Förutom ökade och nödvändiga dyrtidstillägg ingår i de 8 000 kronorna även lön till en nyinrättad assistentbefattning. Med hänsyn till CFN:s stora och alltmera ökade arbetsuppgifter anser konsulenten, att dess lönestat ej kan anses vara för hög. Som centralpunkt för nykterhetsarbetet i Sverige har CFN en mycket stor och ansvarsfull uppgift att fylla. CFN gör detta också på ett mycket förtjänstfullt sätt. Hade det tillräckligt med medel, skulle det dock ytterligare kunna utvidga och intensiviera sin verksamhet. CFN strävar även att etablera ett mera intimt samarbete med andra nykterhetsorganisationer för att därigenom rationalisera och öka slagkraften i arbetet. Som exempel härför kan anföras att CFN från den 1 juli 1947 tillsammans med Sveriges lärares nykterhetsförbund gemensamt anställt en folkskollärare i aktiv skoltjänst, som skall tjänstgöra dels som kurssekreterare hos GFN, dels som instruktör hos SLN. Härigenom möjliggöres, att CFN kan ägna mera tid åt sitt bibliotek och allt större omsorg åt att utarbeta studie- och undervisningsmaterial, att anordna kurser och föreläsningar, att stå tidningspressen och andra till hjälp med upplysningar av olika slag m. m. Förutom till löner upptaga CFN:s äskanden även mindre, ofrånkommiga utgiftsökningar för lokal och värme, porton, telefon och telegram. Önskvärt vore, om CFN ytterligare kunde öka sitt anslag för inköp av litteratur. Det är av stor betydelse, att CFN:s nykterhetsbibliotek, som är det största i Sverige, är väl försett med den värdefullaste litteraturen på området.»

CFN är för sin verksamhet huvudsakligen beroende av statens anslag och saknar f. n. möjlighet att på annat sätt än genom höjt statligt bidrag finansiera de ökade kostnaderna. CFN hoppas för ifrågavarande budgetår kunna få disponera 5 000 kr. av övriga medel inom nykterhetsanslagets ram och räknar med att kunna klara sin budget, om anslaget kunde höjas med 9 000 kr. Vi vilja därför föreslå en sådan ökning på denna punkt.

CFN har vidare hemställt om ett statsbidrag av 13 000 kr. för att utge en *ny handledning för lärare vid nykterhetsundervisningen*. Den förutvarande handledningen, som utgavs av skolöverstyrelsen 1928, är nu praktiskt taget slut, varjämte den beträffande statistiska uppgifter och övrigt innehåll på många punkter är föråldrad. Under de senare åren har från lärarhåll ofta beklagats, att man icke har tillgång till en modern handledning. CFN håller därför på att utarbeta en ny sådan. Arbetet har fortskridit långt och olika pedagoger ha yttrat sig över ett föreliggande utkast. Det medför

givetvis olägenheter med hänsyn härtill att behöva uppskjuta utgivningen. Olägenheterna bli så mycket större, som avsikten är att utredigera nya undervisningsplanscher för skolornas behov liksom praktiska arbetsuppgifter för skolelever i anslutning till handledningen.

CFN har avsett, att handledningen om möjligt skulle spridas gratis till skolorna i ungefär 8 000 exemplar efter samma grunder, som tillämpats i fråga om handledningen för sexualundervisning. Därjämte är avsikten att tillhandahålla en upplaga för försäljning, varvid man med hänsyn till syftet bör eftersträva ett relativt lågt pris. Så som handledningen är upplagd, bör den kunna bli ett lämpligt hjälpmedel för studiet av alkoholfrågan inom nykterhetsrörelsen och andra folkrörelser, liksom den bör bli till god vägledning för talare, funktionärer inom samhällets nykterhetsvård m. fl. Det nämnda statsbidraget täcker enligt de förra våren gjorda beräkningarna ingalunda hela kostnaden. CFN har emellertid begränsat sin framställning av statsbidrag till lägsta möjliga belopp i förhoppning om att genom försäljning av en del av upplagan kunna täcka de resterande kostnaderna. Det bör emellertid framhållas att utvecklingen inom tryckeribranschen sedan i våras medfört, att kostnaderna nu ligga högre än då. Enligt vad som meddelats från CFN avser man att trycka handledningen i en så begränsad upplaga, som kan anses rimlig på grundval av försiktiga kalkyler.

Enligt vår mening tala starka skäl för att det begärda statsbidraget bör beviljas, så att utgivningen av detta välbehövliga hjälpmedel för nykterhetsundervisningen icke blir fördröjd.

Sveriges storloge av IOGT har hemställt om ett anslag å 12 000 kr. för *nykterhetsfrämjande verksamhet bland sjömän*. Godtemplarorden har sedan lång tid tillbaka särskilda funktionärer i hamnstäderna, s. k. hamndeputerade, med uppgift att söka kontakt med sjömännen och förmedla deras besök på möten samt anordna samkväm, till vilka sjömännen inbjudits. Såväl i Stockholm som i Göteborg finnas särskilda loger för sjömän, varjämte flera dylika organisationer förberetts i andra hamnstäder. Under hänvisning till att nykterhetstillståndet bland sjömännen kräver kraftigare åtgärder genom propaganda för nykterhet har godtemplarorden i sin framställning framlagt förslag, av vilka framgår att organisationen avser att intensifiera sin verksamhet bland sjömän, bland annat genom anställande av en särskild person för uppgiften.

På grund av motioner till 1947 års riksdag om ett anslag å 12 000 kr. till nykterhetsfrämjande verksamhet bland sjömännen uttalade statsutskottet (utlåtande nr 156) att en lämpligt tillrättalagd verksamhet bland sjömännen kunde bliva av stort värde men att det syntes erforderligt, att innan riksdagen fattade beslut om anvisande av medel, icke blott de närmast intresserade tagit under noggrant övervägande formerna för den nykterhetsfrämjande verksamhetens bedrivande, vilket enligt utskottet lämp-

ligen kunde ske genom samråd med någon eller några av de redan existerande nykterhetsorganisationerna, utan också att frågan i behörig ordning prövats av de för nykterhetsupplysningen närmast ansvariga myndigheterna.

Konsulenten för nykterhetsundervisningen har tillstyrkt det av godtemplarorden begärda anslaget och därvid bl. a. anfört, att sjömännens nykterhetsförhållanden ofta lämna mycket övrigt att önska. »Tyvärr har det» — yttrar konsulenten — »ännu ej gått upp för de flesta, att arbetet på ett fartyg ofta är lika krävande som bilkörning och annan kvalificerad verksamhet. Otaliga äro också de olyckor av såväl kroppslig som moralisk art, som drabba sjömän under alkoholpåverkan. Nykterhetsrörelsen har således här framför sig ett betydelsefullt arbete.» Skolöverstyrelsen biträdde framställningens syfte men föreslog, att beloppet för nästa budgetår skulle begränsas till 10 000 kr. Det bör tilläggas, att i planen även ingår nykterhetspropaganda bland svenska sjömän i utländska hamnar, där sådan verksamhet kan bedrivas både på grund av godtemplarordens internationella verksamhet och genom samarbete med t. ex. sjömansprästerna.

Vi finna den planerade verksamheten bland sjömän mycket betydelsefull. För att den skall kunna påbörjas så snart som möjligt anse vi önskvärt, att det av skolöverstyrelsen förordade anslaget å 10 000 kronor beviljas för närmaste budgetår.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslå vid sålunda,

att riksdagen ville, utöver vad departementschefen förordat, bevilja

till instruktörer för nykterhetsupplysning	kr. 12 600
» främjande av centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet	» 9 000
» utgivande av handledning för lärare vid nykterhetsundervisning	» 13 000
» Sveriges storloge av IOGT för nykterhetsverksamhet bland sjömän	» 10 000

eller tillhopa en ökning av 44 600 kronor.

Stockholm den 23 januari 1948.

Gust. Sundelin.

Jones Erik Andersson.

E. A. Lindblom.

Emil Pettersson.

P. J. Näslund.

Å. Holmbäck.

John Björck.